

หยิบมาเล่าเอามาฝาก

ออกอากาศวันอังคาร เวลาประมาณ ๐๙.๒๐ – ๑๐.๐๐ น.

ทางสถานีวิทยุศึกษา FM ๙๒ MHz

วัน/เวลาออกอากาศ	ตอนที่ ๓๑๙ (บันทึกเทป) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๔.๐๐ – ๑๔.๓๐ น. (ออกอากาศ) วันอังคารที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ เวลา ๐๙.๒๐ – ๑๐.๐๐ น.
หัวข้อ	ไกล่เกลี่ยคดีสำเร็จ : กรมอุทยานฯ พา “พลายเจ้าเงาะ” คืนสู่ป่าไพร
ผู้ดำเนินรายการ	นางสาวพีรณัฐ อ่ำทอง
ผู้ให้สัมภาษณ์	นางสาววรรัตน์ ไคขุนทด

ประเด็นสนทนา

สวัสดีค่ะคุณผู้ฟังทุกท่านคะ พบกับรายการ “หยิบมาเล่าเอามาฝาก” ช่วงคุยกับนักกฎหมายโดยศาลปกครอง ทางสถานีวิทยุศึกษา FM ๙๒ MHz เราจะพบกันได้เป็นประจำทุกวันอังคาร สัปดาห์ที่ ๑, ๒ และ ๓ ของเดือน ตั้งแต่เวลา ๐๙.๒๐ – ๑๐.๐๐ น. กับข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับศาลปกครองและคดีปกครองค่ะ

ช้างนั้นถือเป็นสัตว์ประจำชาติที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองของไทยมาเนิ่นนาน ทั้งเคยปรากฏโดดเด่นอยู่บนผืนธงชาติไทยในอดีต โดยถือเป็นสัตว์คู่บารมีของพระมหากษัตริย์ไทยด้วยเป็นพาหนะที่ร่วมทำศึกสงครามมาแต่โบราณกาล

ปัจจุบัน นอกจากปัญหาความเป็นอยู่และการพัฒนาสวัสดิภาพช้างแล้ว ยังพบว่าแนวโน้มความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง (human-elephant conflict) กลับเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการนำเสนอข่าวในหลาย ๆ กรณี เช่น กรณีช้างป่าบุกรุกพื้นที่ทางการเกษตรหรือที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ซึ่งรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการเข้ามาแก้ไขปัญหา เพื่อให้ช้างได้กลับคืน

สู่ถิ่นหรืออยู่ในที่ที่เหมาะสม ประชาชนไม่เดือดร้อน รวมไปถึงการสร้างความเข้าใจกับประชาชนในการรับมือกับปัญหาจากข้าง และร่วมกันอนุรักษ์ข้างและผืนป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับคดีปกครองที่นำมาพูดคุยกันในวันนี้ ก็ได้้นำเรื่องวุ่น ๆ ของข้างป่าตัวหนึ่ง เป็นข้างหนุ่มโตเต็มวัยที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “พลายเจ้าंगा” มาฝาก ด้วยเพราะเป็นข้างที่ถูกขับไล่ออกจากผืน จึงเป็นข้างโทงที่ต้อออกหากินโดยลำพัง มักออกนอกพื้นที่ป่าเพื่อมาหาของกินที่ชอบในเขตชุมชนอยู่บ่อยครั้ง สร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่ชาวบ้าน โดยได้ทำร้ายข้างของชาวบ้านที่ล่ามโซ่ไว้ ทำลายพืชผล เครื่องมือการเกษตร แม้ว่าจะยังไม่เคยทำร้ายคนแต่ก็เกรงว่าในช่วงวัยดังกล่าวถ้าตมมันอาจจะดุร้ายมากขึ้นได้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้พยายามเข้ามาจัดการปัญหา หากแต่แล้วก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ จนนำมาสู่การฟ้องร้องเป็นคดีพิพาทขึ้นสู่ศาลปกครอง กลายเป็นข่าวครึกโครมที่การนำเสนอเกือบทุกสำนักในช่วงปีที่ผ่านมาคะ วันนี้ ดร.วรารัตน์ ไคขุนทด พนักงานคดีปกครองชำนาญการพิเศษ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มศึกษากฎหมายมหาชน ๒ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง พร้อมทั้งจะมาให้ความรู้กับเราในเรื่องนี้กันคะ

๑. สวัสดีคะ ดร.วรารัตน์ คะ

สวัสดีคะคุณพีรณช และคุณผู้ฟังทุกท่านคะ

๒. เรื่องราวในวันนี้อาจจะแตกต่างกับทุกครั้งที่น่าคดีปกครองมาพูดคุยกันในรายการมีความแตกต่างอย่างไรคะ

ความแตกต่างอยู่ที่วิธีในกระบวนการของศาลในการตัดสินข้อพิพาทคะ โดยมีการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยศาลปกครองมาใช้ในคดีนี้จนสำเร็จ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจในข้อตกลงที่จัดทำขึ้น จึงขอถือโอกาสนี้ในการแนะนำการระงับข้อพิพาททางเลือก ด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลปกครอง ด้วยคดีพลายเจ้าंगाที่ได้เกริ่นไปแล้วในตอนต้นคะ

๓. การไกล่เกลี่ยในคดีปกครอง คืออะไรคะอาจารย์

แต่ก่อนที่จะพาคุณผู้ฟังรับฟังคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จ จะขอชวนทุกท่านมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง” กันก่อนคะ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองนับเป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาท นอกเหนือไปจากการพิจารณาพิพากษาคดี โดยมีเป้าหมายให้คู่กรณีสามารถ “ยุติข้อ

พิพาทด้วยดี ถูกกฎหมาย เรียบง่าย ได้ผลเร็ว” กล่าวคือ สามารถไกล่เกลี่ยหรือเจรจาตกลงกันได้ ทำให้คู่กรณีสามารถแก้ไขปัญหาหรือจบประเด็นพิพาทลงได้อย่างรวดเร็ว ด้วยวิธีการที่เรียบง่าย สามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันไว้ได้ โดยมีตุลาการศาลปกครองที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับสำนวนคดีนั้นมาทำหน้าที่ “ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีความเป็นกลางและปราศจากอคติ” ค่ะ

และหากดำเนินการจนสำเร็จแล้ว ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวย่อมมีผลบังคับได้จริงตามกฎหมาย โดยคู่กรณีจะร่วมกันจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลปกครองจะมีคำพิพากษาให้เป็นไปตามนั้นค่ะ

อาจกล่าวได้ว่าการไกล่เกลี่ยในคดีปกครองเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณี คือหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ที่จะช่วยให้ข้อพิพาทจะยุติลงได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการหรือเสียเวลาต่อคู่คดีกันยาวนานในศาลค่ะ

๔. หากนำการไกล่เกลี่ยมาใช้จะช่วยให้ยุติข้อพิพาทได้เร็วขึ้นก็น่าสนใจนะคะ กระบวนการไกล่เกลี่ยมีกระบวนการอย่างไรบ้างคะ แล้วทุกประเภทคดีสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้เหมือนกันหมดไหมคะ

สำหรับการเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น อาจเป็นคู่กรณีร่วมกันหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำขอต่อศาลและอีกฝ่ายตกลง หรือศาลเห็นสมควรให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเวลาใด ๆ นับแต่มีการฟ้องคดีจนถึงวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงค่ะ

หากจะถามว่าทุกคดีที่เข้าสู่ศาลปกครองนั้นสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ทุกคดีหรือไม่ คำตอบคือ ไม่ใช่ทุกประเภทคดีที่ศาลปกครองมีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาทค่ะ

ในคดีบางประเภทที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖/๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แก่ (๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (๒) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง และ (๔) คดีพิพาทอื่นตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ส่วนข้อพิพาทที่ต้องห้ามมิให้มีการไกล่เกลี่ยก็มีเช่นกันค่ะ กรณีเป็นการฝ่าฝืนหรือต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย กรณีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีผลกระทบต่อสถานะของบุคคลหรือในทางเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น ค่ะคุณพีรณช

๕. ถึงตรงนี้ ... คุณผู้ฟังคงพอทราบถึงหลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองกันบ้างแล้ว ได้เวลาเอาใจช่วยเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาช้างป่ามากินพืชผลของชาวบ้าน และภารกิจผลักดันพลายเจ้าจากกลับคืนผืนป่ากันค่ะ มูลเหตุของคดีนี้เกิดอะไรขึ้นคะ

มูลเหตุของคดีนี้มีอยู่ว่า ... มีช้างป่าชื่อ “พลายเจ้าหรือพลายไข่นุ้ย” ได้เดินทางออกนอกพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดสุราษฎร์ธานี มายังพื้นที่ชุมชนตำบลเขาน้อย อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปจนถึงพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเลนดอนสัก ค่ะ

และเมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๔ เจ้าหน้าที่จึงได้จับพลายเจ้ามาติดตั้งอุปกรณ์ติดตามตัวสัตว์สัญญาณดาวเทียม (GPS Collar) และผลักดันให้ไปยังพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่พลายเจ้าได้ออกนอกพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงอีก โดยพลายเจ้ามีพฤติกรรมออกมาหากินในพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหายและไม่ปลอดภัยต่อชีวิตของประชาชน เช่น การรื้อบ้าน และลากตุ๋นออกมาแล้วรื้อค้นหาของกินอย่างแสนรู้ และเป็นที่น่าสังเกตว่า “พลายเจ้า” จะกินอาหารในป่าน้อยมากหรือเลือกกินไม่เหมือนช้างป่าทั่วไป เช่น การกินต้นกล้วยจะไม่กินกล้วยป่าเช่นช้างป่าทั่วไป แต่กลับมาเลือกกินต้นกล้วยในชุมชนที่เป็นกล้วยน้ำว้า กล้วยหอม กล้วยไข่แทน ค่ะ

เครือข่ายเฝ้าระวังช้างป่าชุมชนกรุงชิงและชาวบ้านจึงได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จนมีการประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มอบหมายให้สำนักบริหารอนุรักษ์ที่ ๕ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปฏิบัติการจับและเคลื่อนย้ายพลายเจ้ากลับไปยังพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แต่ตลอดระยะเวลาหลายเดือน “พลายเจ้า” ก็ยังคงวนเวียนหาทางกลับมายังหมู่บ้านเดิมและสร้างความเดือดร้อนในพื้นที่ชุมชน ได้เข้าทำลายทรัพย์สินของประชาชนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมือนช้างป่าทั่วไป ทำให้ชาวบ้านหวาดผวอย่างหนัก ชาวบ้านจึงเห็นว่ามาตรการที่เจ้าหน้าที่ใช้นั้นไม่มีผลในทางปฏิบัติ ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ได้เร่งดำเนินการจับและเคลื่อนย้ายพลายเจ้า เพื่อนำไปปล่อย

ไว้ในพื้นที่ที่เหมาะสม แต่กลับปล่อยให้ออกนอกพื้นที่อนุรักษ์และเกรงว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิต จนทำให้ชาวบ้านไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้ จึงได้ตัดสินใจนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง ขอให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ (ผู้ถูกฟ้องคดี) ดำเนินการจับและเคลื่อนย้ายช้างป่า “พลายเจ้าंगा” เพื่อนำไปปล่อยไว้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติได้ร่มเย็น จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือที่อื่นที่มีความเหมาะสมต่อไป ค่ะ คุณพิรณช

๖. คดี “พลายเจ้าंगा” ศาลปกครองนครศรีธรรมราชได้ไต่สวนพิจารณาแล้ว มีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาตามคำขออย่างไรบ้างคะ

คดีนี้เนื่องจากเข้าหลักเกณฑ์สำคัญสองประการ คือ ประการแรก คำฟ้องมีมูล และมีเหตุผลเพียงพอที่จะนำมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองตามคำขอมาใช้ได้ และประการที่สอง ไม่กระทบต่อความรับผิดชอบของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และไม่ปัญหาหรืออุปสรรคแก่การบริหารงานของรัฐ จึงมีคำสั่งให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ ปฏิบัติหน้าที่ในการจับและเคลื่อนย้ายพลายเจ้าंगाไปไว้ในที่เหมาะสมตามอำนาจหน้าที่ให้แล้วเสร็จ ภายใน ๑๕ วัน และให้รายงานต่อศาลทุก ๕ วัน โดยจัดทำแผนปฏิบัติการเสนอต่อศาลก่อน ภายใน ๕ วัน จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นอย่างอื่น โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งของศาลว่ากรมอุทยานแห่งชาติฯ โดยอธิบดีชอบที่จะดำเนินการเพื่อกำหนดวิธีการและมาตรการในการปฏิบัติระหว่างเจ้าหน้าที่และราษฎรในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุผลภายในระยะเวลาตามคำสั่งศาล

(คำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา คดีหมายเลขดำที่ ๑๔๗/๒๕๖๖)

๗. ภายหลังจากศาลฯ ได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษามาแล้ว การนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไรบ้างคะ

การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างช้างต้น เป็นหนึ่งในภารกิจที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไขหรือจัดให้หมดไปค่ะ

คดี “พลายเจ้าंगा” ที่เกิดขึ้น ถือเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ซึ่งเป็นลักษณะคดีที่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ค่ะ และปัญหาดังกล่าวอาจยุติไปได้โดยการเจรจาทางออกร่วมกัน ซึ่งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย โดยตุลาการศาลปกครองที่ได้รับมอบหมายเป็น

ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีนี้จนประสบผลสำเร็จ และมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาล้างป่าพลายเจ้างาดังกล่าว

ผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดี (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช) ได้ตกลงทำบันทึกข้อตกลงต่อหน้าตุลาการศาลปกครองผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อแก้ไขปัญหาล้างป่าพลายเจ้างา หรือพลายไข่น้อย ที่ได้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่ป่ากับพื้นที่เกษตรกรรมของผู้ฟ้องคดี บริเวณพื้นที่ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้ถูกฟ้องคดี (กรมอุทยานฯ) ดำเนินการจับล้างป่าพลายเจ้างา เพื่อเคลื่อนย้ายออกนอกพื้นที่ของผู้ฟ้องคดี และได้วางแผนในการควบคุมดูแลล้างป่าพลายเจ้างา โดยแบ่งระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ค่ะ

ระยะแรก ผู้ถูกฟ้องคดีจะเคลื่อนย้ายพลายเจ้างาไปดูแลในพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำคลองกลางประมาณ 6 เดือน โดยใช้งบประมาณของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลเพื่อพักรอในการเคลื่อนย้ายไปยังสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าพังงา

ระยะกลาง ผู้ถูกฟ้องคดีจะเคลื่อนย้ายล้างป่าพลายเจ้างา ไปกักตัวในสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าพังงา จังหวัดพังงา

ระยะยาว ผู้ถูกฟ้องคดีจะพยายามนำล้างป่าพลายเจ้างาไปไว้ ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสงในพื้นที่กลุ่มป่าคลองแสง-เขาสก ตามกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาระยะยาวของคณะกรรมการอนุรักษ์และจัดการล้าง

ศาลปกครองนครศรีธรรมราชจึงได้มีคำพิพากษาให้คดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว (คำพิพากษาตามยอม คดีหมายเลขแดงที่ ๒๙๖/๒๕๖๖)

คดีนี้ ... จึงจบลงด้วยดีภายในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากคู่กรณีมีการตกลงแก้ไขปัญหากันได้ ภายใต้การไกล่เกลี่ยของศาล โดยคู่กรณีจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบันทึกข้อตกลงที่ทำไว้และศาลปกครองได้พิพากษาตามยอมแล้ว ซึ่งเป็นประโยชน์แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย การไกล่เกลี่ยจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการเข้าถึงการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพนั่นเองค่ะ คุณพีรณัฐ คุณผู้ฟัง

ช่วงปิดท้ายรายการ ผู้ดำเนินรายการ : สำหรับวันนี้ขอขอบคุณ ดร.อภิญา แก้วกำเนิด ผู้อำนวยการกลุ่มสนับสนุนวิชาการคดีปกครอง สำนักงานศาลปกครอง ที่ให้เกียรติมาร่วมสนทนาในวันนี้นะคะ พบกันใหม่กับรายการวิทยุมาเล่าเอามาฝาก ช่วงคุยกับนักกฎหมาย โดยศาลปกครอง ครั้งต่อไป สวัสดีค่ะ

(ผู้ดำเนินรายการ ปิดรายการ)

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลปกครอง

(ผู้ติดต่อประสานงาน รัชนิวรรณ คงทวี ๐๘ ๙๘๓๒ ๗๗๐๕ / สลิลทิพย์ บุญเรืองขาว ๐๙ ๕๙๓๕ ๓๕๙๗)